„א פרוי'ס טרעהרען"

א ראמאן אויס דעם אידישען לעבען אין רוסלאנד און אמעריקא.
(ספעציעל געשריבען פאר'ן „אידישען זשורנאל".)

פון ב. בארא'ן.

(48-טע פארזעצונג.)

די גרעסטע יסורים האט איבערגע־לעבט סעמיאן אין טירמע. ער האט גע־פילט אז ער וועט זיך פון זינען ווערען. איהם האבען כיט געארט די קלעפ וועלכע ער האט אין אזא גרויסער צאהל באקומען, איהם האט כיט געארט די ברוטאלע מער־דערליכע באהאנדלונג מצד די טירמע בע־אמטע, איהם האט כיט געארט וואס מען האט איהם געכאפט און זיין סוף וועט אין בעסטען פאל זיין אייביגער סיביר אויב כיט די תליה. דאס אלעס האט איהם כיט געארט, איהם האט נאר איין זאך גע־ארט אין דאס איז, זי . . . רחל'ע. ער האט עס זיך כיט געקענט ערקלערען, יע־דער געדאנק וועגען איהר האט איהם אין מוח געשטאכען און ער האט געפיהלט אז דער מארך קערהרט זיך איהם איבער. ער האט גאנץ גוט געוואוסט, אז קיינער אוי־סער רחל'ען האט כיט געוואוסט זיין פאר־גאנגענהייט, און אז קיינער חוץ איהר, האט די דאזיגע אינפארמאציעס כיט גע־קענט געבען דער פאליציי.

סעמיאן האט אזעלכע געראנקען כיט געוואלט ארויפלאזען אויף זיין זינען. ער האט בעסער געוואלט גלויבען אז מען האט דעם צענטראל קאמיטעט באפאלען אין מען האט אויף אזא אופן זיך דערוואוסט וועגען איהם.

אבער דאס זענען נאר געווען זייטיגע געדאנקען צו פארטרייבען דעם הויפט גע־דאנק פון קאפ וועגען איהר. ער האט כיט געוואוסט אז אין צענטראל קאמיטעט געפינט זיך כיט קיין רעקארד וועלכער זאל געבען אויסקינפטע איבער איהם. קיינער פון צענטראל קאמיטעט איז ביז יעצט כיט ארעסטירט געווארען אז ער זאל קענען טראכטען אז דער ארעסטירטער זאל איהם ארויסגעבען, בכלל ווי סען כיט מערר ווי צוויי חברים וועגען דעם וואו און אונטער וועלכען נאמען ער געפינט זיך. דאס אלעס האט ער כיט געוואוסט, און דאך האט ער־געוואלט עס זאל זיין אנדערש. דאך האט ער געוואלט קומען צו אן אנדער שלום, אז אימיצער אנדערש האט איהם ארויסגעגעבען, אדער עס איז א צופאל געווען אבער כיט זי כיט רחל'ע. דער קאלטער פארשטאנד האט אכער אנדערש געזאגט. דער קאלטער איבערלייגטער גע־דאנק, האט לאגישער ווייזע געוויזען אויף איהר. זי און כיט קיין אנדערער און יע־דער געדאנק וועגען איהר האט איהם זיין פלייש צערייסן. דאס האט געוואוסשען אז אלעס זאל זיך וואס שנעלער ענדיגען, אז האט געוואוסשען מען זאל איהם וואס שנע־לער היינגען אדער שיסען אבי פטור ווע־רען פון די לעבערייגע יסורים.

אין א באזונדערען חדר'ל אין טירמע וועלכער איז מעהר כיט געווען ווי א שפאן אויף א שפאן מיט א קליינער „נארע" אויעצילעגען זיך. איז סעמיאן געזעסען אויף ברויט און וואסער. אין דער פריה האט איהם דער וועכטער ארייגגעטראגען א שטיקעל ברויט. וועלכער איז הארט געווען ווי שטיין און א בלעכענע קווער־טעל וואסער. ער האט זיך אבער דערצו כיט צוגעריהרט. מיין זענען דעם שטיק ברויט באפאלען און האבען איהם אויעק־געשלעפט. מיט'ן קאפ אנגעשפארט אויף ביידע הענט איז ער די נאכצע צייט געזעס־כען פארטראכט. אלע זיינע געדאנקען זע־נען געווען הרום איהר, האבען זיך גע־דרעהט נאר הרום איין פונקט, הרום רחל'ען. פון וואס ער זאל כיט געווען אנ־פאנגען צו טראכטען איז ער בלויז אויף איין זאך געקומען. א רעטעניש איז עס פאר איהם געווען, וועלכע ער האט כיט געקענט לייזען, און צום הונדערטסטען מאל האט ער זיך אליין געשטעלט די פראג־גע, איז עס מעגליך, איז רחל'ע פעהיג צו טון אזא זאך? קען אזא מלאך ווי רחל'ע טון אזא טייפעלשע ארבייט? און ווי ווערט איז אזא אויפטרייבען, האט ער מיט די הענט געמאכט און מיט'ן קאפ געדרעהט, ניין, ניין עס איז אומ־מעגליך אבער . . . אויב כיט זי, ווער זשע?

און אטרופראגע האט ער ווי אן עגבור־ער זיין מארך געבווערט און זיין בלוט פון איהם געצוגען.

מען דארף דעם קאמיטעט לאזען ווי־סען וועגען דעם ארעסט, קיין „פראזאל" זאל כיט זיין, האט סעמיאן געטראכט, אבער ווי אזוי? ער האט געוואוסט אז קוים האט איהם די פאליציי וועט זי כיט רוהיג און ווייטער זוכען. מען דארף וואר־נען. אין שטאדט זענען געווען איינציג חברים, אויף וועלכע ער האט זיך געקענט פארלאזען, אויב עס וואלט זיי געקענט לאר־זען ווייסען. אבער ווי אזוי קומט מען מיט זיי אין פארבינדונג?

דער זאך וועגען קאמיטעט האט אויף א מינוט פארטרייבען פון איהם דעם גע־דאנק וועגען רחל'ען, פון זיינע פריהערי־דיגע ערפאהרונגען אין די טירמעס האט ער געוואוסט וואס צו טון, אין א נוגטפאל, ער איז צוגעגאנגען צו איין וואנט און האט אנגעפאנגען צו קלאפען, ער האט דורך קלעפ אין וואנט אנגעפרעגט, ווער ווצט אין דעם אנדער הדר א פאליטישער אדער „אונאלאווגער". די טירמע שפראך דאס הייסט דורך קלאפען די ליינען, דורך הערלכער אדעסטירטע פלעגען צו איבעראל דורכריידען, באלעגען זיך אין איבעראל דורכריידען, באלעגען זיך אין אויפטון פארשיעדענע ארבייטען, כיט זעהענדיג איינע די אנדערע, איז געווען באהאנטס צו אלע פאלס שע אין אנטוען און אויף צו פיעלע „אונאלאווגע", דורך דעם האט סעמיאן געוואלט וויסען ווער עס געפינט זיך ארום איהם.

ער האט אויסגעקלאפט פארשיעדענע פראגען אין אלע דריי וועגען פון זיין צו־מער. ער האט אבער קיין ענטפער פון ערגעץ כיט באקומען. ער האט פרובירט נאך אמאהל אין נאך אמאהל, אבער אהן ערפאלג. ער איז געקומען צום פארשטענ־ליך באשלוס אז אין די אנדערע קאמע־רען געפינען זיך כיט קיין אדעסטירטע, און אויב עס געפינען זיך דארטען יא, זע־טעל גאך אלמען זייענדיג דא אין טוירטע איז ער דאך כיט ווייס פון איהר, פון דער וועלכער ער פארגעטערט אזוי, פון רחל'ען

(פארזעצונג פאלגט.)

א בריעף פון שלום אש

פאלגענדען בריעף פון אש'ן, איז אפגעדרוקט אין דעם בולעטין „הילף", דער אפיציעלער בולעטין פון דער „פיפעלס רעליעף קאמיטע", פון וואס־גען מיר ענטנעהמען עס.

האאג האלאנד, אפריל, 14.

שוין פיער וואכען ווי מיר געפינען זיך אין האלאנד און מיר קענען נישט ווייטער קומען. מיר האבען ביז היינט קיין אנטוואורט נישט געפראגען פון וואס־שינגטאן וועגען אונזער פארהרען קיין וואר־שא מיט א שיף איבער דאנציג. איך האב אויסגענוצט מיין צייט צו שטודירען די לאגע פון די איינצעלנע אידען וואס געפי־נען זיך דא אין האלאנד כדי זיי זאלען מיר דיענען פאר שטאף פאר ארטיקלען און פאר אגיטאציאנס צוועקען. יעדער פאל באזונדער איז אזוי אינטערעסאנט און כארעקטעריסטיש, אז מען קען הערפון מעהר לערנען די אידישע לאגע ווי צו זעהן אין איין אויגענבליק זעהר פיעל און גאר קיין איינדרוק נישט האבען. יום טוב האב איך פארבראכט אין שעוועניגען מיט די מלחמה קרבנות. אין מיין לעבען האב איך נישט געזעהן אז אידען זאלען זיך אזוי פארגעסען און אזוי פרעהליך זיין, אזוי זינגען און טאנצען, און מעהר־סטען פון די אידען האבען זייערע משפחות אין דער היים, אין גאליציען און פוילען, און זיינען אפגעשניטען פון זיי דורך יאה־רען און יאהרען, איז איך האב זיך טיי־פער אריינגעטראכט און האב געפרעגט די אורזאכע פון דער שמחה, האב איך אויס געפונען, אז עס איז מעהר גאלגען הו־מאר; אין זיי ווילען זיך פארגעסען. אבער פיעלייכט איז עס די גרויסע אמונה אין הבטחה וואס זיי האבען אין גאט, וואס מאכט זיי פארגעסען אין זייער נויט.

ביי'ם ברעג פון ים זיצען די אידען אין קוקען אויס'ן ים וואס פיהרט ביז אמע־ריקא. „דארט אויף דער צווייטער זייט איז אמעריקא", זאגט צו מיר א איד מיט בענקשאפט אין די אויגען. איך וועל נישט פארגעסען די אויגען. אמעריקא — איז די לעגענדע פון פרייהייט, גליק און כערהיים, און ווי אויף א ווייט, ווייט גליק קוקען די אידען אויס'ן ים — אויף יענער זייט ליגט פאר זיי זייער הוה אין גליק — נאר דער שליסעל פון גליק ליגט אין די הענט פון אמעריקאנער קאנסולן האאג, אין אמעריקא וועט די טירען עפע־נען!

עס איז זיך צו ריכטען, אז ביי דער ערשטער מעגליכקייט וועט איך דאס נאכצע אידענטוס פון גאליציען און פוילען לאזען קיין אמעריקא. דער ערשטער וועט וועט זיין קיין האאג. זיי וועלען גבב'ענען דע־רענען און קומען קיין האאג מיט דער נען עס איינפאכע גנבים, וועלכע ווייסען נים די טוירמע שפראך, אין ער האט זיך ווידערער גענומען צו זיינע גראנקען וועג־גען איהר.

פארשיעדענע טעאריעס פלעגט ער אויפשטעלען וועגען זיין ארעסט, ער פלעגט אויפבויען פארשיעדענע זאכען אין זיין פאנטאזיע, זיי פלעגען זיך אבער אלע ציהען צו איין שלוס זי, רחל'ע איהר פנים איז פאר זיינע איינען געשטאנען און ווערער האט ער זיך געשטעלט די פראגע, פארוואס?

פארוואס האט זי עס נעטון? האב איך זי שלעכט באהאנדעלט, ליעב איך זי כיט מעהר ווי מיין איינענעס לעבען, בין איך דען כיט גרויס יעדער זאך פאר איהר צו טון אבי זי זאל גליקליך זיין, האב איך כיט ווי א געטרייער דיענער אפגעהיס זי פונ'ם צארען פון איהר פאטער, האב איך דען כיט געטראגען זיינע ברעיף צו איהר, ווען דאס בלוט האט פון מיין הארצען געטריפען?

איין מאהל בלויז האט סעמיאן א שמייכעל געטון. דאס איז געווען א בי־טערער שמייכעל, ווען א געדאנק פון רא־כע איז אין זיין קאפ געקומען, ווען אויפ'ן געדאנק איז איהם געקומען זיך אפצוערע־כענען מיט דער וועלכער ער האט אלעס פארטרויט אין וועלכע האט איהם באטרא־גען און פארטראטען. ביי דעם געדאנק האט א ביטערער שמייכעל אויף זיינע לי־פען געווען שוועבען און ער האט זיך אליין אויסגעלאכט. קען ער, איז ער פע־היג רחל'ען שלעכטס צו טון? און אליין איז ער אויף זיך ביז־ייז געווען פאר אזא געדאנק, איז ער דען כיט גרויס געווען זיין לעבען פאר איהר צו געבען? און יעצטאז זי וויל זיין לעבען, אז זי פאר־לאנגט עס דארף ער דאך געווים מיט א שמייכעל אויף די ליפען נעהן צום טויט.

צוויי טעג זענען פאריבער צייט סעמ־יאנס ארעסט. אין די צוויי טעג האט זיך סעמיאן געגלעטערט ווי אין צוואנציג יאהר. זיין פנים איז פון די יסורים שטארק צו־קייטשט געווארען קיינער אבער איהם כיט געקומען זעהען, פון קיינעם נארישט כיט געקענט לאזען ווייסען, און טראץ דעם, וואס ער האט שוין געוואלט מען זאל איהם ביכער אפשיקען אין ווילנער טוירמע, וואר־הין ער איז זיכער געווען, אז מען וועט איהם צוערשט שיקען. נאך דעם ווי די פאליציי וועט ער אין, איז ער דאך צופריעדען געווען וואס ער איז נאך דא, ווייל נאך אלמען זייענדיג דא אין טוירטע איז ער דאך כיט ווייס פון איהר, פון דער וועלכער ער פארגעטערט אזוי.

(פארזעצונג פאלגט.)

צוויי מאמענטען

פון א. י. ברזילי

מאנטעראל —

צוויי טרויעריגע, זעהר טרויעריגע, עהנליך איינער צום אנדערען מאמענטען, איז מיר אויסגעקומען איבערצולעבען זיי־ענדיג דא, אויף'ן אמעריקאנער קאנטי־נענט. — צוויי אונפאגעסליכע מאמענ־טען, אויף וועלכע איך בין אליין אן עדות, און וועלכע האבען איך טיעף טיעף איינגעשניטען אין מיין זכרון.

איינס, אייביג וועל איך זיי גע־דענקען און שטענדיג, ביי יעדער געלע־גענהייט, וועל איך זיי איבערדערצעה־לען.

די דאזיגע צוויי מאמענטען, איינגעס פון וועלכע איך האב איבערגעלעבט אין דער מעטראפאליע פון די פאראייניגטע שטאאטען, ניו יארק, און דעם צוויי־טען — אין דער מעטראפאליע פון קאנאד־רע, מאנטרעאל, האבען מיט רעכט אפרדיענט אז זיי זאלען פארצייכענען וועג־רען אלס פאקטען אין דער געשיכטע פון דער ליידענדער מענשהייט.

מיט אומעפעהר דריטהאלבען יאהר צוריק, איז — ווי בעוואוסט — געווען אין ניו יארק א גוואלטיגער שרעקליכער יקרות אויף אלע לעבענסמיטלען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען, ווי אויך פארזאמלונגען, אום צו געפינען מיט־לען ווי צו פארקלענערען דעם יקרות, אבער — עס איז אלעס געווען אומזיסט. איינינע פון אונזערע ניו יארקער פרייוו־ענינטע שתדלנים האבען זיך אפילו יא געווענדעט דאן צו מעיאר מיטשעל מיט א ביטע, אז ער זאל מיט זיין קראפט און איינפלוס זעהען עפעס צו טהאן, אום צו ברענגען די לאגע צו מעהר וועניגער, אן ערטרעגליכען צושטאנד, אבער ער, דער לעצטער האט אהן שום צערעמאניעס זיי ענטזאגט, פארטייליגענדיג זיך מיט'ן גלאטען, שעהן קלינגענדען ענגלישען אויסדרוק: „איי קאן נאט העלפ איט".

קורץ: די צייט איז זיך גענאנגען איהר וועג, וואס די נאטור האט פאר איהר באשטימט, און די שפייז לאגע איז געווארען געפעהרליכער, ערגעסטער מינו־טען־וויז, ממש. עס איז שוין דער־אנגען צו אזא שטופע, אז אפילו די איינ־פאכע פשוטע פרוי פון אייביג ליידענדען ארבייטער, האט — ווי אן ענטזאגטער אפיציאליסטישער ריכטער האט זיך דאן אויסגעדריקט — שוין אויף דערפיהלט, אז איהר איינענער מאנען און דער מאנ־גען פון איהרע קינדערלאך זיינען ליידיג.

און אן אפענער, ספעציעלער פרויען־קאמף איז ענדליך דערקלערהרט געווארען.

זייער ערשטער „סטראטעגישער" שריט איז געשפאנען אין דעם, וואס עס איז באשלאסען געווארען, דאס קיינער פון זיי זאל, אויסער ברויט, אבסאלוט ניט קויפען קיין שום זאך. מיט אזא אנגעהויבען דאן, ווען עס איז אונטערגע־לען זיי איבערשרעקען די בעלי בתים פון די גראסערים אין די פושקארט פעדלערס, וועלכע פארקויפען שפייז ארטיקלען, און וועלכע זיי האבען פאר די הויפט שולי־דיגע אנגענומען. אום אבער, צו זיין זיכער, דאס זייער אפמאך זאל ניט גע־בראכען ווערען, האט מען אין געוויסע געגענדען אועקגעשטעלט א „וואך" פון פרויען. און ווי נור זיי האבען באמערקט דאס א פרוי טראגט א באסקעט, זיינען זיי צוגעגאנגען און קאנטראלירט, צו עס געפינט זיך דארט ניט עפעס. אין פאל אז זיי האבען יא ענדעקט א מין „קאנט־ראבאנד", צום ביישפיעל: ציבע־לעס, קארטאפעל, בעבלאך, קרויט אדער אנדערע שאר ירקות, פלעגען זיי דאס גלייך אויסשיטען. אויף דער ערד און מיט די פיס צוטרעטען. דאס דאזיגע מיטעל האט זיך אבער ארויסגעוויזען פאר א שטיקעל דורכפאל, נייל ווי שטארק זיי האבען ניט געהיס, איז פארט געלונגען פיעלע פון די פרויען — די פארמעגליכע נאטירליך — איינצקויפען אין אוועגס זייער עהרליך אויסקומעניש".

דאן זיינען נו, די „קעמפערינס" גע־פאלען אויף אן אנדער המצאה: צו באַ־גיסען אלע פושקארטס, אויף וועלכע עס האבען זיך געפונען די אויבענדערמאהנטע אין יענער צייט „לוקסוס ארטיקלען", מיט קערעסין. דא אבער האט זיך שוין אריינגעמישט די פאליציי, וועלכע האט פאר אזא אפענעס פארברעכען אין מיטען העלען טאג, ארעסטירט פיעלע פרויען. און ווער ווייסט? עס קען זיין, דאס די העלדישע פרויען־קעמפערינס וואלטען שוין דאן אויפגעגעבען זייער גערעכטען קאמף, ווען עס זאל זיך ניט געווען פלוצלונג בעווייזען א גרויסע פרוי, און דוקא ניט קיין ארימע (אבער אויך ניט פון די "400"), אבער זעהר, זעהר א פיהלענדע, וועלכע האט זיי ערמוטיגט מיט איהרע רעדעס, אום צו קעמפען געגען די בלוט זויגער — די טראסטען. אין א שעהנער שפראך, די הויפט שולי־דיגע אנגענומען: אום אבער, צו זיין זיכער, דאס זייער אפמאך זאל ניט גע־בראכען ווערען, האט מען אין געוויסע געגענדען אועקגעשטעלט א „וואך" פון פרויען. און ווי נור זיי האבען באמערקט דאס א פרוי טראגט א באסקעט, זיינען זיי צוגעגאנגען און קאנטראלירט, צו עס געפינט זיך דארט ניט עפעס. אין פאל אז זיי האבען יא ענדעקט א מין „קאנט־ראבאנד", צום ביישפיעל: ציבע־לעס, קארטאפעל, בעבלאך, קרויט אדער אנדערע שאר ירקות, פלעגען זיי דאס גלייך אויסשיטען אויף דער ערד און מיט די פיס צוטרעטען. דאס דאזיגע מיטעל האט זיך אבער ארויסגעוויזען פאר א שטיקעל דורכפאל, נייל ווי שטארק זיי האבען ניט געהיס, איז פארט געלונגען פיעלע פון די פרויען — די פארמעגליכע נאטירליך — איינצקויפען אין אוועגס זייער עהרליך אויסקומעניש".

דאן זיינען נו, די „קעמפערינס" גע־פאלען אויף אן אנדער המצאה: צו באַ־גיסען אלע פושקארטס, אויף וועלכע עס האבען זיך געפונען די אויבענדערמאהנטע אין יענער צייט „לוקסוס ארטיקלען", מיט קערעסין. דא אבער האט זיך שוין אריינגעמישט די פאליציי, וועלכע האט פאר אזא אפענעס פארברעכען אין מיטען העלען טאג, ארעסטירט פיעלע פרויען. און ווער ווייסט? עס קען זיין, דאס די העלדישע פרויען־קעמפערינס וואלטען שוין דאן אויפגעגעבען זייער גערעכטען קאמף, ווען עס זאל זיך ניט געווען פלוצלונג בעווייזען א גרויסע פרוי, און דוקא ניט קיין ארימע (אבער אויך ניט פון די "400"), אבער זעהר, זעהר א פיהלענדע, וועלכע האט זיי ערמוטיגט מיט איהרע רעדעס, אום צו קעמפען געגען די בלוט זויגער — די טראסטען. אין א שעהנער שפראך, די הויפט שולי־דיגע אנגענומען: אום אבער, צו זיין זיכער, דאס זייער אפמאך זאל ניט גע־בראכען ווערען, האט מען אין געוויסע געגענדען אועקגעשטעלט א „וואך" פון פרויען. און ווי נור זיי האבען באמערקט דאס א פרוי טראגט א באסקעט, זיינען זיי צוגעגאנגען און קאנטראלירט, צו עס געפינט זיך דארט ניט עפעס. אין פאל אז זיי האבען יא ענדעקט א מין „קאנט־ראבאנד", צום ביישפיעל: ציבע־לעס, קארטאפעל, בעבלאך, קרויט אדער אנדערע שאר ירקות, פלעגען זיי דאס גלייך אויסשיטען אויף דער ערד און מיט די פיס צוטרעטען. דאס דאזיגע מיטעל האט זיך אבער ארויסגעוויזען פאר א שטיקעל דורכפאל, נייל ווי שטארק זיי האבען ניט געהיס, איז פארט געלונגען פיעלע פון די פרויען — די פארמעגליכע נאטירליך — איינצקויפען אין אוועגס זייער עהרליך אויסקומעניש".

די פאליסליים אויף די פערד האב־ען אויך, ווי זייערע „יוניאן חברים" די פיס־נעהער, באקומען דאן מעהרער מוסה און האבען אנגעהויבען ארבייטען טרייער, ענערגישער, פאהרענדיג גלייך אויף די מענשען, אהן אונטערשיעד פון געשלעכט און עלטער, צופפערענדיג מיט „שעהנע פראזען", אזוי ווי אמאל אין דער אלטער רוסלאנד.

היסטערישע קולות פון פרויען, שטאר־קע קוויטשערייען פון קליינינקע הערשר־קענע קינדערלאך האבען אנגעפילט די ריינע בערג לופט, און עס האט גע־מאכט דעם איינדרוק פון א ווידקליכען פאנגראם...

צוקקענדיג דאס דאזיגע שרעקליכע בילד. די היסטעריקע פון די פרויען, די בלאסע דערשראקענע געזיכטער פון פיעלע אלטע לייט, וועלכע האבען אנגע־תוביען צו צוטרייבען די פארזאמעלטע, די רעכטע, אבער, און די מעהר אינטערע־סאנטע פאר זיי ארבייט, האט זיך ערשט אנגעהויבען דאן, ווען עס איז אונטערגע־לען זיי איבערשרעקען די בעלי בתים פון קומען „הילף": א גאנצער סקוואד פון פאליס באוואפענט מיט קלאבס, נאטיר־ליך. צוקומענדיג נאהענט צו פלעק־שערס פעלד, האט דער „לידער" פון'ם טקוואד. וואס איז געגאנגען פארויס א געטריי געטון אין פראנצויזיש: מאר־מאנטעראל —

צוויי טרויעריגע, זעהר טרויעריגע, עהנליך איינער צום אנדערען מאמענטען, איז מיר אויסגעקומען איבערצולעבען זיי־ענדיג דא, אויף'ן אמעריקאנער קאנטי־נענט. — צוויי אונפאגעסליכע מאמענ־טען, אויף וועלכע איך בין אליין אן עדות, און וועלכע האבען איך טיעף טיעף איינגעשניטען אין מיין זכרון.

איינס, אייביג וועל איך זיי גע־דענקען און שטענדיג, ביי יעדער געלע־גענהייט, וועל איך זיי איבערדערצעה־לען.

די דאזיגע צוויי מאמענטען, איינגעס פון וועלכע איך האב איבערגעלעבט אין דער מעטראפאליע פון די פאראייניגטע שטאאטען, ניו יארק, און דעם צוויי־טען — אין דער מעטראפאליע פון קאנאד־רע, מאנטרעאל, האבען מיט רעכט אפרדיענט אז זיי זאלען פארצייכענען וועג־רען אלס פאקטען אין דער געשיכטע פון דער ליידענדער מענשהייט.

מיט אומעפעהר דריטהאלבען יאהר צוריק, איז — ווי בעוואוסט — געווען אין ניו יארק א גוואלטיגער שרעקליכער יקרות אויף אלע לעבענסמיטלען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

עס זיינען דאן — געדענק איך — אפ־נעהאלטען געוואלטיגע שריינערע פראטעסט מיטינגען געגען די טראסטען. די פרייזען פון אלע נויטיגע, טאג טעגליכע שפייזען האבען געשטיגען פון טאג צו טאג אזוי אז דאס לעבען פארן ארבייטער קלאס, ספעציעל איז געווארען איינפאך אונערטרעגליך.

בעסטע ארבייט

מעשיגע פרייזען

נעסייוס א דאלאר—פארדינט
א דאלאר דאס איז אן אלטער שפריכוואָרט
אין אויב איהר ווילט סייפען פון 20 ביז 30 פראָ־צענט אויף אייערע

דרוק ארבייט

דאן טעלעפאנירט עדעלייד 3967

די דזשוירנאל פרעסס

251-253 קווין סטריט וועסט
(אין זעלבען פלאץ פון „אידישען זשורנאל")

און מיר קומען גלייך אריבער אייך איבערצייגען דאס סיי וועלכען פרייז איהר האט פון איין צווייטען פרינ־טער אדער אינוואיסעס. פון בעפאריגע ארבייט וועלען מיר אייך צו יעדער צייט געבען 20 פראצענט בילינער ווי א צווייטענס פרייזען אדער אינוואיסעס.

גוטע ארבייט און אמענדעט אין צייט גאראנטירט.

קיין דזשאב איז ניט צו קליין אדער צו גרויס.

מיר האבען אויך א גרויסען אויסוואהל פון פערשיעדענע קאלענדארס צו די בעליגסטע פ ייזען.

ארבייט. אייערע מיטינג לעטערס ווערען געמאכט אין זעלבען טאג ווען איהר ארדערט געפרינטעט אין א ריינער אידישער שפראך.

עדעלייד 3967

251 קווין וועסט

אייב איהר ווילט טייפען אייער געלד קויפט דיזע וואָרע פון

קלינגבראס.

125 קווין סטריט וועסט

פון זייער גרויסען סטאק וואס זיי האבען אריינגעקריגען אין פערשידענע לייכטער פון די שענסטע און בעסטע סטיילס און קוואליטעטס זעהר בילינ דען זיי קויפען די רעכט פון די פעקטארס און פערקויפען צו אייך האלסייל פרייז ווי אויך קענט איר ביי זיי קריגען דיימאנדס פון די בעסטע און בילינער ווי איבעראל דען זיי קריגען זייערע דיימאנדס דירעקט פון די דיי־מענד קאטערס זיי גיבען מערידזש לייי־סענס צו יעדער צייט אויך זונטאג און איהר וועט קיין טראבעל ניט האבען דען איהר ווייסט אז זיי זענען שען 18 יאהר אין ביזנעס און האבען נאך קיין טרא־בעל ניט געהאט מיט קיינעם.

טעלעפאָן אדעלייד 5615.
שטונדען
10 ביז 1 נאכמיטאג.
2 ביז 8 אוונדס.

דר. א. סלאן דענטיסט
מיט
דר. מ. קייץ
218½ קווין וועסט.
(קאָר. מיכאל סטריט)
טאראנטא